

Damijan Kljajič
KC IN Muzej Velenje

OSEMDESETLETNICA PROFESORICE MARIJE ZUPANC

3. oktobra letos je visok življenjski jubilej - osemdesetletnico praznovala **profesorica Marija Zupanc** (roj. Pristovšek) iz Velenja. Rojena je bila leta 1914 v učiteljski družini v Žalcu, kjer je obiskovala prve razrede osnovne šole. Njen oče Franc Pristovšek je bil doma iz Vidma pri Krškem, mati Viktorija pa izhaja iz znane ljubljanske družine podobarjev Götzlov. Zanimivo je, da je bilo očetovo prvo delovno mesto v Škalah pri Velenju, kjer je služboval skupaj z Antonom Aškercem. Oče, politično liberalno usmerjen, je bil znan funkcionar pri slovenski gasilski organizaciji.

Pri Marinkinih desetih letih (Marinka, tako so jo klicali doma) je bil oče prestavljen v Ljubljano za upravitelja moške osnovne šole na Vrtači, tako da je v Žalcu pričeto osnovno šolo dokončala v Ljubljani. Leta 1925 se je vpisala na dekliški licej, kjer je bila med drugimi njena sošolka tudi Franja Bojc-Bidovec (po njej je poimenovana partizanska bolnica Franja). Med znanimi profesorji, ki so jo poučevali na liceju, se s spoštovanjem spominja akademika Antona Bajca, prof. Ramovšev, dr. Pavla Karlina, dr. Ivana Laha, prof. Pavla Kalana in drugih.

Pri šestnajstih ji je umrla mama, oče pa je bil kmalu zatem upokojen, kar je močno vplivalo na njeno kasnejšo življenjsko pot, saj ji je bila zlasti mati precejšna opora v življenju.

Leta 1933 je maturirala z odliko in se vpisala na Filozofsko fakulteto v Ljubljani. Kot zanimivost omenimo, da je njeno maturitetno spričevalo, ki ga še danes skrbno hrani, napisano v cirilici; namesto slovenskega jezika pa je v spričevalo vpisan srbskohrvatskoslovenski jezik. Na Filozofski fakulteti v Ljubljani je študirala romanistiko (francoščino, latinščino in italijanščino) ter slovenščino. Sočasno je na glasbenem konzervatoriju študirala solo petje. Z glasbo se je pričela ukvarjati že zelo zgodaj, ko še ni hodila v šolo, saj sta bila oba starša glasbeno izobražena, doma pa so imeli tudi klavir, tako da sta bila tudi na tem področju starša njena prva učitelja.

Leta 1939 je diplomirala na vseh smereh, tudi na glasbenem konservatoriju. Službe pa kot profesorica ni dobila takoj in je bila sprva nekaj let brez zaposlitve. V času med 2. svetovno vojno se je preživljala s poučevanjem jezikov na domu (med drugim je takrat učila italijanščino tudi znanega slovenskega slikarja Antona Gojmirja Kosa).

Po končani drugi svetovni vojni se je najprej zaposlila na osnovni šoli v Ljubljani. - Leta 1961 se je odločila za preselitev

v Velenje, kamor je prišla z enajstletnim sinom Urošem, ki je njen drugi otrok (prvorojenka je hčerka Mojca, rojena leta 1941).

Na Osnovni šoli Gustava Šiliha v Velenju je pričela poučevati slovenščino, na glasbeni šoli pa solo petje. Potrebovali so jo na delavski univerzi, kjer je poučevala starejše generacije Velenjčanov, nekaj časa pa je učiteljevala tudi na velenjski gimnaziji. Na Osnovni šoli Gustava Šiliha je ustanovila in vodila otroško gledališko skupino, leta 1967 je na tej šoli organizirala prvo tekmovanje za Kajuhovo bralno značko, poleg tega pa bila pobudnica različnih vzgojnih akcij.

Vseskozi je veliko prevajala. S prevajanjem je pravzaprav začela že v Ljubljani. Lotevala se je najrazličnejših strokovnih in leposlovnih besedil, jih najpogosteje objavljala v Obzorniku, nekaj let pa zelo uspešno prevajala dr. romane (prevedla jih je 32). Prevajala je tudi iz nemščine in srbohrvaščine, jezikov, ki jih sicer ni študirala na fakulteti (oba jezika je tudi poučevala). Prevajala je vse do izbruha glavkoma - zelene mreže na očeh. Bolezen je nastopila ravno v času, ko naj bi jo sprejeli v Društvo slovenskih prevajalcev. Leta 1975 se je zaradi hudega obolenja oči upokojila, solo petje pa je dve leti še poučevala.

Z zasebnim poučevanjem tujih jezikov je kljub bolezni še nadaljevala. Prizadevna je takorekoč učila kar "na pamet", brez uporabe učbenikov, saj ji je bilo branje skoraj onemogočeno. Na tak način še vedno poučuje 4 tuje jezike po 2 uri na dan. Skozi njeno "privatno šolo" je v vseh letih šlo ogromno učencev različnih generacij. Poleg učenja jezikov so bile njene učne ure tudi ure nauka o glasbi, literaturi in zgodovini.

Magistra (učiteljica po latinsko) Marija, kot jo radi imenujejo njeni številni učenci, tako na svoj način vzgaja mlade in stare rodove Velenjčanov še danes. Ob tem jo seveda še vedno spremlja njena prva in največja ljubezen - glasba. *Sliši še odlično, pravi, in lahko nemoteno uživa v glasbi, ki jo posluša po radiu. Še rajši pa zahaja na številne koncerte v dvorano velenjske glasbene šole. Čeprav glasbe ne more več poučevati, pa še vedno rada sede za klavir in zaigra - za svojo dušo.*